

Η γραφή της Λούλας Αναγνωστάκη

Τρία θεατρικά έργα της: «Η Νίκη», «Ο ουρανός κατακόκκινος», «Σ' εσάς που με ακούτε»

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ - ΠΟΘΟΥ**

Λούλα Αναγνωστάκη: «Η Νίκη, Ο ουρανός κατακόκκινος, Σ' εσάς που με ακούτε», Κέδρος, 2007.

ΘΕΑΤΡΟ Ένας τόμος με τρία θεατρικά

έργα της Λούλας Αναγνωστάκη κυκλοφόρησε στις εκδόσεις Κέδρος: «Η Νίκη», «Ο ουρανός κατακόκκινος», «Σ' εσάς που με ακούτε». Εύχομαι να ακολουθήσουν και άλλοι τόμοι που θα περιέχουν το σύνολο των σημαντικών έργων της. Η Λ.Α. είχε την εξαιρετική τύχη να αγαπηθεί το έργο της από έναν ανανεωτή του ελληνικού θεάτρου, τον μεγάλο Κάρολο Κουν.

Νέα νιοή

Ήταν η χρονική στιγμή που έπνεαν οι πρωτοποριακές αύρες του παγκόσμιου θεάτρου, πομπικός ρεαλισμός και θέατρο του παραλόγου. Ουίλιαμς, Πίντερ, Αλμπι, Μπέκετ και ο μεγάλος δάσκαλος με τη διορατική του ματιά είδε στο έργο της τη συγγραφέα που έφερνε τη νέα νιοή στο νεοελληνικό έργο.

Κρατώ ακόμα ζωντανή στη μνήμη μου την εικόνα, όταν σε μια τηλεοπτική συνέντευξη, που δόθηκε για το έργο της «Ο ήχος του όπλου», ο Κάρολος Κουν (που ήταν και το τελευταίο έργο του αυτό που σκηνοθέτησε) σήκωσε τα χέρια του, με εκείνη τη χαρακτηριστική του κίνηση, και μίλησε για τα «επίπεδα» που βγαίνουν από το έργο, επίπεδα ζωής και επίπεδα προσώπου, και είπε πόσο ισάξια των ξένων πρωτοπόρων ήταν η συγγραφέας.

Η Λούλα Αναγνωστάκη άντλησε το θεατρικό υλικό της από την ελληνική πραγματικότητα, έτσι ακατέργαστο και νωπό ακόμα με τις πληγές να αιμορραγούν από την πρόσφατη ιστορία του τόπου. Μνήμες τραυματικές, αγώνες προδομένοι, πρόσωπα παγιδευμένα σ' ένα παρελθόν από εφιάλτες. Αυτό ήταν το δραματικό της υλικό αλλά και η θέση της έως τα τελευταία της έργα, τον «Ουρανό Κατακόκκينو», που δίνει την κατάρρευση του κοινωνικού περιγυρου, κατάρρευση των ιδεών και των αγώνων, μέσα από την κατάρρευση του ενός προσώπου. Και το «Σ' εσάς που με ακούτε», ένα έργο που παίζεται σε πολλά επίπεδα και περιλαμβάνει ολόκληρο το δράμα του Νεοέλληνα.

Πρόσωπα ασαφή και ανήσυχα τα θεατρικά της πρόσωπα κινούνται σε ένα μυστηριώδες κλίμα απειλής, τα περισσότερα, και συμμετέχουν, καθένα με τη δική του ιστορία, στην αγρυπνία ενός προσωπικού τρόμου.

Ελληνικά βιώματα

Το έργο της «Η νίκη» εκφράζει, με κατεξοχήν ελληνικά βιώματα, το παράλογο που κυριαρχούσε την εποχή εκείνη στο παγκόσμιο θέατρο.

Το 1978 ανέβηκε για πρώτη φορά στο Θέατρο Τέχνης, σε σκηνοθεσία του Καρόλου Κουν, και αποτελεί μια μετάβαση της ίδιας σε νέες αναζητήσεις του ψυχικού πεδίου σε σχέση πάντα με τις πληγές του παρελθόντος και την τραυματική μνήμη. Με το έργο της αυτό εισχωρεί στα βάθη της ανθρώπινης ψυχής. Πρόσωπα ανεπαρκή, όπως σε όλα τα έργα της, ελλιπή, αβέβαια, που τα δυναστεύει παγιδευτικά ο εφιάλτης του παρελθόντος. Και, όπως στην αρχαία τραγωδία, τα περισσότερα έργα της εκτυλίσσονται μέσα σε μια μέρα, σε ένα εικοσιτετράωρο. Η κορύφωση του δράματος, η στιγμή της έκρηξης, της λάμψης, της υπέρβασης των ορίων - που ωστόσο μοιάζει να είναι τυχαία.

Στιγμές καθημερινότητας

Η μεγάλη επιδεξιότητα της Λ.Α. είναι ότι χρησιμοποιώντας μικρές στιγμές από την καθημερινή ζωή των προσώπων, στιγμές που μοιάζουν ασήμαντες, συνθέτει τη σύγχρονη ιστορία του τόπου. Αυτή η αναγωγή του ελάχιστου καθημερινού στο συλλογικό, στο οικουμενικό ακόμα, χαρακτηρίζει ολόκληρο το έργο της, αφού πέρα από την ιστορία του τόπου, αυτή που πραγματώνεται στη δίωρη σκηνική βίωση της δικής της ιστορίας, ανασύρει καταστάσεις από βαθιά στρώματα της ψυχής, από υπαρξιακές ζώνες, από θαμμένα στην ομι-

Η Λούλα Αναγνωστάκη άντλησε το θεατρικό υλικό της από την ελληνική πραγματικότητα.

κλή του ασυνείδητου συλλογικά πεδία.

Και θα ήταν δικαίο να μιλήσουμε για τον σεβασμό που της αξίζει, σεβασμό προς ένα άτομο, προς μια συγγραφέα που, εκτός από το σημαντικό έργο της, έφερε και ένα μοναδικό ήθος στον θεατρικό χώρο του τόπου μας.

Στα τρία συγκεκριμένα έργα του τόμου, αλλά και σε ολόκληρο το έργο της, υπάρχουν κάποια κοινά στοιχεία. Τα θεατρικά της πρόσωπα ζητούν να ζήσουν την εξαιρετική πράξη, να ξεχωρίσουν. Όπως στη «Νίκη» με το φόντο, όπως στην «Κασέτα», όπως στον «Ηχο του όπλου». Τα πρόσωπα ονειρεύονται μια

ελεγχόμενη έργων της νός βιωμέ κές, από φ λόγος της το δράμα και ανοχού να αγγίζει Πιστεύθ θεάτρο έν ληψη για σωπική ελ μα και σπ

Αναγνωστάκη

«ακούτε» κυκλοφόρησαν σε έναν τόμο

τρομακτική πράξη που θα τα ανυψώσει πάνω από τη μιζέρια της καθημερινότητάς τους. Και αυτό ακριβώς είναι και το στοιχείο του παραλόγου στο θέατρό της. Υπάρχει μια άγρια πρωτόγονη ελευθερία εκεί, που το κάθε θεατρικό της πρόσωπο τη βιώνει μέσα από τη δική του ξεχωριστή ιστορία.

Και ύστερα, με μεγάλη μαστοριά, η συγγραφέας στήνει τη δομή των έργων της πάνω σε ασήμαντα, όπως είπαμε, περιστατικά, που όμως αυτά τα ίδια οδηγούν στις μεγάλες αποκαλύψεις του ψυχικού πεδίου, φωτίζουν σκοτεινές περιοχές της ανθρωπίνης φύσης, φέρνουν το πρόσωπο αντιμέτωπο με αλήθειες τρομακτικές μα και λυτρωτικές. Και με έναν λόγο που είναι μαζί ρεαλιστικός και μουσικός. Μια μουσικότητα ταυτόσημη με τη θεατρική μαγεία, με τη θεατρική ποίηση -αυτήν την πέρα από τις λέξεις- τη σκηνική, που τη δημιουργεί ο ψυχισμός των προσώπων, τα ραγίσματα του μυαλού, η ονειρική ψευδαισθηση.

Ποίηση πέρα απ' τις λέξεις

Ο λόγος της ζωντανός και άμεσος, ρεαλιστικός. Λόγος μιας καθημερινότητας σφύζουσας, που τον διαπερνά μια ανεπαίσθητη ποιητική αύρα, απόλυτα

ελεγχόμενη - αφού, όπως είπα, η ποίηση των έργων της είναι πέρα από τις λέξεις, ποίηση ενός βιωμένου ανθρώπινου υλικού από ενόχες, από φόβο, από παραφορά, από μνήμες. Ο λόγος της εξελίσσεται μαζί με τα πρόσωπα, με το δράμα τους, κορυφώνεται, γίνεται γυμνός και ανοχύρωτος, όπως και τα πρόσωπα, για να αγγίξει το παράλογο και το εφιαλτικό.

Πιστεύω πως η Λ.Α. έφερε στο νεοελληνικό θέατρο έναν «άλλον ψυχισμό», μια άλλη αντίληψη για την προσωπική αξία, για την προσωπική ελευθερία, που μπορεί να οδηγεί ακόμα και στην αυτοκαταστροφή. Αλλωστε, αυτά

τα αβέβαια ομιχλώδη πρόσωπα, που τα εξουσιάζει μια περιπαθής σκοτεινή ανασφάλεια, ένας ενδογενής σχεδόν πδονικός τρόμος, αυτά τα πρόσωπα - εραστές της μοίρας και του θανάτου, είναι πιο προσφιλή σε κάθε δημιουργό.

Είναι αυτά που βιώνουν το απρόβλεπτο, το τυχαίο, που οδηγούνται σχεδόν πάντα σ' έναν παράφορο αυτοσχεδιασμό της ζωής τους, αυτοσχεδιασμό της στιγμής. Και είναι τέτοια σχεδόν όλα τα πρόσωπα της Λούλας Αναγνωστάκη. Πρόσωπα που βιώνουν το απρόβλεπτο, ένα απρόβλεπτο που δεν έρχεται από τους μηχανισμούς της μοίρας ή της δικαιοσύνης, αλλά από τη δική τους αιφνίδια απόφαση, απόφαση μιας παράφορης στιγμής.

Το έργο της «Ο ουρανός κατακόκκινος» επισφραγίζει, θα έλεγα, όλα τα προηγούμενα. Ένα έργο που συμπυκνώνει όλη τη δραματουργική της ιδεολογία ή μυθολογία, απόσταγμα της δικής της θεατρικής περιπτώσεως. Εκείνη που έδωσε με τόση δεξιοτεχνία τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, έδωσε το ασίγηστο τσεχοφικό πάθος, την τσεχοφική μιζέρια, πρόσωπα που κουβάλησαν στη σκηνή τις πρόσφατες μνήμες του δικασμού, του εμφύλιου, της δικτατορίας, πρόσωπα που έσταζαν το αίμα του προδομένου αντάρτικου, τώρα, σε τούτον τον τελευταίο της μονόλογο μοιάζει να κλείνει τη δική της θεατρική αυλαία με τη λέξη «Κατάρρευση». Κατάρρευση της ελληνικής κοινωνίας μέσα από την κατάρρευση του Ενός Προσώπου, αυτού που την εκπροσωπεί. Που είναι εικόνα και ομοίωσή της. Του Προσώπου που διείσδυσε ως τα βάθη της αποσύνθεσής της. Που την καταργεί, υψώνοντας τα δικά του ράκη της τελευταίας αξιοπρέπειας -ιδιο τραγικό πρόσωπο-, που την υπερβαίνει ακόμα με την αποδοχή της τέλει συντριβής.

Σε ένα παρόμοιο λυτρωτικό ξέφωτο, λίγο πιο πέρα από την απελπισία, τα θεατρικά πρόσωπα της Λούλας Αναγνωστάκη βρίσκουν μια δική τους ονειρική απελευθέρωση, μια δική τους γαλήνη. Τέλος, μια δική τους κάθαρση.

Μακάρι να εκδοθεί ολόκληρο το σημαντικό έργο της, να υπάρχει για τις νέες θεατρικές γενιές. Είναι αυτός ο ελάχιστος σεβασμός προς μια μεγάλη θεατρική συγγραφέα.

από την ελ-